

PARRÒQUIA DE SANT MIQUEL DELS SANTS – SOCIETAT BACH

DIVENDRES, 16 de MAIG de 2014

18,45 hores

CONCERT de MÚSICA BARROCA
RETRAT MUSICAL DE LA ROMA DEL SEGLE XVII

OBRES DE:

**Gregor Aichinger, Giovanni Pierluigi da Palestrina,
Alessandro Scarlatti, Jan Dismas Zelenka**

ORATORI de JEFTÈ

de

GIACOMO CARISSIMI (1605 – 1674)

inspirat en la lectura del Llibre dels Jutges (Jt 10:1 – 12:8)

**“Pare, si t’has compromès amb Jahvè, fes amb mi
tal com ho han promès els teus llavis...”**
Jt 11: 36

JEFTÈ TORNANT DE LA BATALLA ÉS SALUDAT PER LA SEVA FILLA
QUADRE DE GIOVANNI ANTONIO PELLEGRINI
(Venècia, 1675-1741)

PROGRAMA

Capella Bach

Sopranos I: Anna Maria Griñan, Montserrat Ruiz, Sílvia Sabater
Sopranos II: Claudia Cabero, Aina Ruiz, Queralt dos Santos
Sopranos III: Aina Freixa, Cecília Mazzara, Isabel Roca
Contralts: Núria Bort, Ana Camón, Maria Rosa Camp
Tenors: Àlex González, Manel Martí, Jordi Rueda, José Luis Tovar
Baixos: Agustí Casals, Néstor Pindado, Josep Torrecasana

Factus est repente G.Aichinger (1564 – 1628)
Sicut cervus desiderat G.P.Palestrina (1525 – 1594)
Exultate Deo A.Scarlatti (1660 – 1725)

Orquestra de Cambra Canticela de la Sagrada Família

Violins I: Marga Gratacós, Nacho López, Rebecca Millichamp, Clara Sandaran
Violins II: Àlex Alesso, Rustam Azhmendakov, Alejandro Ramos
Violes: Isabel Ojanguren, Bàrbara Valentí
Flautes: Carles Bueno, Federico Sánchez
Fagot: Eduard Bazaco
Orgue: Francesc Marín

Obertura a sette concertanti (Z WV 188) J.D.Zelenka (1679 – 1745)
Ouverture
Simfonia núm. 4 A.Scarlatti (1660 – 1725)
Vivace Adagio Allegro Adagio Allegro

Lorena García

(Filia)

Pablo Larraz

(Jeftè)

Stanislas Germain (arxillaüt) Francesc Marín (teclat)

Capella Bach

Orquestra de Cambra Canticela de la Sagrada Família

JEFTÈ G.CARISSIMI (1605 – 1674)

Direcció i adaptació: Nacho Cantalejo

ELS INTÈRPRETS

Lorena García. Nascuda a Vitoria-Gasteiz, de molt jove començà a destacar per les seves actuacions com a solista de l'Escolania Udaberria i posteriorment del Cor Psallite. Estudià piano, harmonia i contrapunt al Conservatori "Jesús Guridi"; posteriorment es traslladà al Conservatori del Liceu, estudià amb Carmen Bustamante i Manuel Cabero i obtingué el professorat superior de cant amb les màximes qualificacions; també realitzà estudis de perfeccionament amb Begoña Alberdi en matèria de lied i òpera. S'especialitzà en música antiga de la mà de Carlos Mena i va fer cursos a Salamanca, El Escorial, Daroca, Granada i Sant Feliu de Guíxols. Ha rebut classes de Marta Almajano, Maria Cristina Kiehr, Jennifer Smith, José Antonio Carril, Cristina Miatello, Jordi Savall, Montserrat Figueras i Adriana Fernández, entre d'altres. També, després d'un treball brillant de recerca, es graduà en estudis superiors de Cant Històric a l'EsMuC. L'any 1997 debutà amb la Capilla Peñaflorida tot interpretant la "Passió segons sant Joan" de Bach amb l'Orquesta Sinfónica de Euskadi al Victoria Eugenia de San Sebastián. Després va continuar com a soprano solista en esdeveniments nacionals i internacionals, treballant amb directors com ara Juanjo Mena, Enrique García Asensio, Jordi Savall, Òscar Gershenson i Gabriel Garrido, i ha participat en concerts i enregistraments amb la Capilla Real de Madrid, la Capella Reial de Catalunya, Speculum, Ensemble Scandicus, Il Nobil Diletto, Les Alysés i l'Ensemble Elyma, entre d'altres. Forma duo estable, que interpreta tant música clàssica com romàntica, amb el guitarrista Aitor de Juan. En el camp terapèutic, un cop assolits els títols de Mestra en Educació Musical, Logopeda, Terapeuta Psico-corporal, Professora de Mètode Cos-art per a músics i Especialista de la veu, exerceix la seva labor com a especialista en el tractament i prevenció de patologies vocals i com a pedagoga de la veu. Ha estat professora de cant al Conservatori de Tortosa i de Vilanova i la Geltrú. Actualment realitza una investigació històrica sobre la problemàtica del cantant d'avui dia pel que fa a la interpretació amb criteris històrics.

Pablo Larraz. Nascut a Jaca, inicia els estudis musicals a la seva ciutat natal i obté el títol Professional de Piano. Ja a Barcelona cursa Magisteri Musical a la UAB, els estudis superiors de piano al Conservatori Municipal i de direcció coral a l'EsMuC sota la tutela de Josep Vila, Johan Duijck i Xavier Puig. Actualment dirigeix el Cor de Cambra de la Diputació de Girona i el Cor Jove del Conservatori d'aquesta mateixa ciutat. Des de l'any 2010 és director assistent de l'Orfeó Català, i coordinador pedagògic de la formació vocal i musical que reben els seus cantaires. La seva formació en el cant es va iniciar amb Esteve Gascón, Mireia Pintó i Marta Cordero, rebent puntualment classes de Marta Almajano i Lambert Climent (dintre del programa de formació de Vozes al Ayre Español). Actualment i des de fa dos anys treballa amb la soprano Marta Matheu. Ha col·laborat, entre d'altres, amb el Cor Lieder Camera, el Coro Barroco de Andalucía, el Cor de Cambra del Palau de la Música, i amb grups especialitzats en música antiga com Vozes Al Ayre Español, Música Reservata, la Xantria o el Cor Francesc Valls de la Catedral de Barcelona.

Stanislas Germain-Thérien. Llaütista i guitarrista nascut a Montreal (Canadà). Es traslladà a Barcelona l'any 2012 gràcies a una beca del Conseil des Arts du Canada per perfeccionar-se en instruments històrics de cordes polsades, amb Xavier Díaz-Latorre, a l'EsMuC. Ha actuat amb diversos grups europeus i americans, com ara "La Nef" i "Les Voix Humaines" del Canadà, "Here be dragon / Non plus Ultra" del Canadà i Espanya, i "La Chambe d'Alienor" de França. El seu treball de recerca en música antiga l'ha dut a diversos països d'Europa, on ha assistit a classes magistrals amb Jordi Savall, Paul O'dette, Hokinson Smith, Eugène Ferré, Pedro Estevan i Rolf Lislevand. També ha estudiat llaütoria a Fontevraud l'Abbaye (França) amb Franc Huber.

Francesc Marín. Professor de Música a l'Institut Júlia Minguell de Badalona, des de l'any 1997. Combina la seva activitat docent amb la d'executant al teclat, formant part de l'Orquestra de Cambra Canticela de la Sagrada Família des de la seva fundació, l'any 2006. Sovint col·labora com a teclista acompanyant en diverses agrupacions corals, com ara la Coral Cantorum des de l'any 2000 i la Coral Santa Eulàlia des de 2001. De l'any 1990 fins al 1994 formà part del Trio Harmonia i des del 1994 al 2006, del sextet "Die Palmiren".

La Capella Bach. Agrupació coral creada inicialment amb el propòsit d'efectuar el concert de cloenda d'un curs d'introducció a la música antiga, organitzat per la Societat Bach de Sant Miquel dels Sants el juny de 2009, per bé que poc després, els propis cantaires van decidir portar endavant aquesta formació amb un projecte més ambiciós i de futur, i així, la Capella ha esdevingut un cor de cambra especialitzat en música antiga. En aquests gairebé cinc anys d'existència el seu repertori inclou peces de Brudieu, Fletxa, Enzina, Guerrero, Vázquez, Boyce, Bennet, Morley, Purcell, Palestrina, Lasso ... i Bach. Dirigeix la Capella des de la seva fundació en Nacho Cantalejo, i forma part essencial de la Societat Bach abans esmentada.

L'Orquestra de cambra Canticela de la Sagrada Família. Va néixer com un punt de trobada estable de diversos músics que intervenien any rere any en la Passió segons sant Joan de Bach, cantata participativa oberta a tothom, organitzada per la Coral Canticela, que durant deu anys consecutius (2001 – 2011) s'ha vingut realitzant a la cripta de la Sagrada Família per Setmana Santa. Els intèrprets aviat s'adonaren que els unia un interès més enllà de la mera actuació anual i es constituïren formalment en orquestra, animats per fer bona música, especialment música barroca. L'orquestra va debutar el desembre de 2006 sota la direcció d'Ignasi Vinent; més endavant va estar a les ordres de Gabriel Miralles, director de la Coral Canticela i consolidador de la idea inicial; posteriorment amb Jordi Guri al seu davant, l'orquestra s'amplià i adoptà la seva forma i repertori actuals. Ara fa un any que Nacho Cantalejo prengué el relleu en la direcció i l'orquestra encetà novament una etapa de renovació i consolidació. L'Orquestra Canticela organitza amb la Coral un mínim de dos concerts a l'any; també col·labora amb altres formacions corals, com ara el Cor Bach –amb el qual té un acord de cooperació–, la Coral Genciana, la Coral Font d'en Fargas, el Cor Madrigalistas de Mataró, la Coral Canticorum, la Coral Sant Vicenç de Riells del Fai, etc.

Nacho Cantalejo. Nascut a Salamanca. Títol superior en direcció coral a l'EsMuC sota la direcció de Mireia Barrera i Josep Vila. Professor (grau mitjà) de piano i violí pel Conservatorio Profesional de Música de Salamanca havent estudiat amb Celia Camarero, Miguel Ángel Caro, Carlos Gallifa i altres. Professor de solfeig. Estudis de direcció orquestral a la Staatliche Hochschule für Musik Freiburg amb Scott Sandmeier, i a l'EsMuC amb Jordi Mora i Lutz Köhler. Cursos de direcció coral amb Núria Fernández, Enrique Azurza, Maite Oca, Manuel Cabero, Martin Schmidt i Harry Christophers. Estudis de cant amb Teresa Loring, Francesc Garrigosa, Josefina Lupiáñez i Margarida Natividade. Ha estat o és director dels cors de Cambra 07 de l'EsMuC, de Joves de l'Orfeó Martinenc, d'adults de l'Escola de Música Amalgama, Rosada, Ars Nova Salamanca, diversos conjunts a l'Escola de Música de Mollerussa i Mar Ainur, i director assistent dels cors de la Universitat Ramon Llull, de cambra Anton Bruckner, Tallis Ensemble de Freiburg, Albada, Cambra 16, La Unió, 1975 del Club Muntanyenc de Sant Cugat del Vallès. Ha estat director del conjunt orquestral Noves Creacions a l'EsMuC i és director de l'Orquestra Canticela de la Sagrada Família i director fundador de la Capella Bach. Parla diversos idiomes.

Del llibre dels Jutges 10:1-12:8

Després d'Abimèlec, Tolà, fill de Fuà, fill de Dodó, un home d'Issacar que habitava a Samir, a la muntanya d'Efraïm, es va alçar per salvar Israel. Després d'haver estat jutge d'Israel durant vint-i-tres anys, va morir i va ser enterrat a Samir. Després d'ell, Jaïr, galaadita, va ser jutge d'Israel durant vint-i-dos anys. Va tenir trenta fills que muntaven trenta pollins i posseïen trenta pobles, els quals encara avui s'anomenen Havot-Jair, al país de Galaad. En morir, va ser enterrat a Camon. Llavors el mal comportament dels israelites tornà a ofendre Jahvè; donaven culte als baals, als troncs sagrats, als déus d'Aram, als déus de Sidó, de Moab, dels cananeus i dels filisteus. Van abandonar Jahvè i no li donaven culte. La severitat de Jahvè es va encendre contra Israel, i els va deixar en poder dels filisteus i dels ammonites. D'ençà de llavors, van inquietar i oprimir els israelites durant divuit anys: eren tots els israelites de l'altra banda del Jordà, al país dels amorreus, a Galaad. A més, els ammonites van travessar el Jordà per anar a combatre, tant contra Judà i Benjamí com contra Efraïm, de manera que Israel es va trobar en una situació molt desgraciada. Llavors els israelites van clamar a Jahvè, dient: "Hem pecat contra vós; hem abandonat el nostre Déu i hem donat culte als baals". Jahvè va respondre: "No us van oprimir ja els egipcis, els amorreus, els ammonites i els filisteus, els sidonis, Amalec i Madian, i quan vau cridar-me no us vaig deslliurar de les seves mans? Però després encara m'heu abandonat, i heu donat culte a déus estrangers. No us vull tornar a salvar. Aneu a invocar els déus que us heu escollit. Són ells els qui us han de salvar als moments de desgràcia". Els israelites van respondre a Jahvè: "És veritat, hem pecat. Tracteu-nos com us sembli bé. Però ara, per favor, salveu-nos". I van llençar lluny d'ells els déus estrangers, per donar culte a Jahvè. Llavors, a Jahvè se li va fer insuportable el sofriment d'Israel. Els ammonites van ser convocats a la guerra i van acampar a Galaad. Els israelites es van reunir i van acampar a Masfà. El poble i els governants de Galaad es deien l'un a l'altre: "Qui serà l'home que farà la guerra contra els ammonites? El farem cap de tots els habitants de Galaad".

Jeftè, el galaadita, era un guerrer valent, fill d'una prostituta. El seu pare era Galaad. Com que aquest havia tingut fills de la seva dona, en fer-se grans van fer fora Jeftè, tot dient-li: "Tu no tindràs herència a casa del nostre pare, perquè ets fill d'una altra dona". Jeftè va fugir, doncs, de la seva família, i es va instal·lar al país de Tob. Uns quants desvagats es van ajuntar amb Jeftè i anaven amb ell a la guerra. Quan, al cap d'un temps, els ammonites van fer la guerra contra Israel, els ancians de Galaad van anar a buscar Jeftè al país de Tob i van dir-li: "Vine amb nosaltres, seràs el nostre comandant i farem la guerra contra els ammonites". Jeftè els va respondre: "No sou vosaltres els que no em voleu i que em vau treure de la casa del meu pare? Com és que em veniu a trobar ara que esteu en perill?" Els ancians de Galaad li digueren: "Ara tornem a buscar-te, vine amb nosaltres a lluitar contra els ammonites. Seràs el nostre comandant i el de tots els habitants de Galaad". Llavors Jeftè els va respondre: "Si em feu tornar per lluitar contra els ammonites, i Jahvè els posa en poder meu, serè els vostre comandant". Els ancians de Galaad li van respondre: "Que Jahvè sigui l'àrbitre entre nosaltres en cas que no complim això que acabes de dir". Jeftè, doncs, se'n va anar amb els ancians de Galaad, i la gent mateixa va nomenar-lo el seu comandant. Jeftè va repetir a Masfà, davant Jahvè, tot allò que havia dit. Jeftè va enviar missatgers al rei dels ammonites per dir-li: "Què hi ha entre tu i jo, perquè vinguis a fer la guerra

contra el meu país?” El rei dels ammonites va respondre als missatgers de Jeftè: “Israel es va apoderar del meu país quan va pujar d’Egipte, des de l’Arnon fins al Jaboc i fins al Jordà”. Torna-me’ls pacíficament”. Jeftè va trametre una altra vegada missatgers al rei dels ammonites per dir-li: “Això diu Jeftè: Israel no es va apoderar del país de Moab ni del país dels ammonites. En pujar d’Egipte, Israel va caminar pel desert fins al mar Roig i va arribar a Cadés. Des d’allà, Israel va enviar missatgers al rei d’Edom, dient-li: “Deixa’ns passar pel teu país”; però el rei d’Edom no els va escoltar. També en va trametre al rei de Moab, i no ho va voler. Llavors Israel es va instal·lar a Cadés. Després se’n va anar desert enllà, rodejant el país d’Edom i el país de Moab; va arribar a l’orient del país de Moab i va acampar vora l’Arnon. No van entrar dins la frontera de Moab, que és l’Arnon: Israel, llavors, va enviar missatgers a Sehon, rei dels amorreus, rei d’Hesebon, i li va dir: “Deixa’m passar pel teu país, de pas cap al meu lloc”; però Sehon no va permetre a Israel de passar pel seu país. Va reunir tota la seva gent, van acampar a Jasà i va fer la guerra contra Israel. Però Jahvè, Déu d’Israel, va posar Sehon amb tots els seus homes a les mans d’Israel, i els va derrotar. Israel es va posseïr, doncs, de tot el país dels amorreus, des de l’Arnon fins al Jaboc, i des del desert fins al Jordà. Després, doncs, que Jahvè, Déu d’Israel, ha desposseït els amorreus per donar als israelites el seu territori, tu te’n vols apoderar? No posseeixes tot el territori que Camós, el teu déu, va desposseïr? Doncs, també nosaltres posseïm tot el que Jahvè ha desposseït davant nostre. Ara bé, és que tens més drets sobre aquest territori que Balac, fill de Sefor, rei de Moab? És que el rei de Moab ha discutit mai amb Israel o li ha fet mai la guerra? Israel ha sojornat tres cents anys a Hesebon i a les viles que li pertanyen, a Jazer i a les seves viles, i a tots els pobles de vora el Jordà. Ets tu que no tens raó de fer-me la guerra. Que Jahvè, ell que és jutge, judiqui entre israelites i ammonites”. El rei d’Ammon, però, no va escoltar les paraules que Jeftè li va trametre.

Llavors l’esperit de Jahvè es va apoderar de Jeftè, el qual va recórrer Galaad i Manasés, va passar a Masfà de Galaad, i d’allà cap als ammonites. Jeftè va fer un vot a Jahvè, en aquests termes: “Si de veritat poseu a les meves mans els ammonites, oferiré a Jahvè en sacrifici aquell qui, en tornar jo victoriós dels ammonites, surti de la porta de casa meva per rebre’m”. Llavors Jeftè va atacar els ammonites, i Jahvè els va posar a les seves mans; els va derrotar des d’Aroer fins a l’entrada de Mennit, o sigui, vint pobles, i fins a Abel-Caramim. Els ammonites van quedar humiliats davant els israelites. Quan Jeftè se’n va tornar a Masfà, a casa seva, sortí a rebre’l la seva filla, dansant amb els tambors. Només ella, la seva filla única! Fora d’ella no tenia més fills ni filles. Així que la va veure, es va esquinçar els vestits, cridant: “Ai, filla meva, m’has ben arruïnat! Has hagut de ser tu la que em portés el desastre! Jo m’he compromès amb Jahvè i no puc tornar enrera”. Ella li respongué: “Pare, si t’has compromès amb Jahvè, fes amb mi tal com han promès els teus llavis, ja que Jahvè t’ha concedit de fer justícia contra els teus enemics, els ammonites”. I va afegir al seu pare: “Permet-me només una cosa: deixa’m lliure durant dos mesos per anar-me’n a córrer per les muntanyes i plorar amb les meves companyes la meva virginitat”. Ell li digué: “Vés-hi”. I la deixà marxar per dos mesos. Se’n va anar, doncs, amb les seves companyes, i va plorar la seva virginitat a les muntanyes. Al cap de dos mesos, va tornar al seu pare, i aquest va complir amb ella el vot que havia fet. I morí sense haver tingut marit. D’aquí va venir el costum, a Israel, que cada any les noies israelites surtin a fer el plany de la filla de Jeftè, el galaadita, quatre dies l’any.

Els homes d’Efraïm van ser convocats i van passar el Jordà en direcció de Safon, per dir a Jeftè: “Com és que has anat a combatre contra els ammonites i no ens has cridat a nosaltres per acompanyar-te? Calarem foc a casa teva”. Jeftè els va respondre: “Jo i els meus homes vam sostenir una disputa duríssima amb els ammonites. Us vaig demanar auxili, i no em va ajudar per deslliurar-me de les seves mans. En veure que ningú no m’ajudava, em vaig arriscar la vida i vaig travessar el Jordà per anar a combatre contra els ammonites, i Jahvè els va posar a les meves mans. Per què pugeu avui a combatre contra mi?” Llavors Jeftè va reunir tots els homes de Galaad per defensar-se contra Efraïm. Els galaadites van atacar Efraïm perquè els deien: “Sou uns fugitius d’Efraïm” (Galaad es troba entre Efraïm i Manasés). Galaad va prendre a Efraïm els guals del Jordà. Quan un fugitiu d’Efraïm deia: “Deixeu-me passar”, els galaadites li preguntaven: “Ets efraïmita?” Ell responia: “No”. Llavors li deien: “Digues “xibòlet”. Ell deia “sibòlet” perquè no sabia pronunciar-ho correctament. Ells l’agafaven i el degollaven vora els guals del Jordà. En aquella ocasió, van caure quaranta-dos mil homes d’Efraïm. Jeftè va ser jutge d’Israel durant sis anys. En morir Jeftè, el galaadita, el van enterrar a la seva ciutat, Masfà, de Galaad.

Segons el significat obvi de la narració, sembla, doncs, que la filla de Jeftè fou oferta com a sacrifici humà, i de fet, aquesta ha estat la interpretació unànime en la tradició jueva i en la primitiva cristiana. Alguns apòlogues moderns, no obstant això, estranyats amb la idea que un jutge d’Israel sobre el qual vingué l’esperit del Senyor (Jt 11,29) pogués cometre un acte tan bàrbar, s’han esforçat a demostrar que les paraules del vot de Jeftè no poden ser interpretades literalment, sinó que es refereixen al celibat perpetu al qual va quedar condemnada la seva filla. Segons l’Enciclopèdia Catòlica, però, els arguments en aquest sentit, que no són excessivament convincents, ignoren per exemple la bàrbara condició ètica dels israelites en aquells temps relativament remots, bàrbara condició que no es pot desconèixer (podeu veure un altre exemple brutal al capítol 19 del mateix llibre dels Jutges). I dir que el sacrifici humà estava expressament prohibit per la llei de Moisès tampoc és que sigui un argument incontestable, ja que tot i admetre l’existència d’una llei mosaica prou arrelada, els llibres històrics d’aquest període i posteriors ens presenten un poble jueu que ignorava constantment les seves pròpies prescripcions; així ho podem constatar en passatges com ara 1S 14:24 i ss, 2S 21:6-9, 2R 16:3, etc. Per tant, aquest tipus de vot irreflexiu com ara el de Jeftè i fins i tot els sacrificis humans, no eren pas desconeguts en aquella etapa de la història d’Israel. I aquests figura que eren els bons! E.W.Bullinger, en el seu llibre “Great cloud of witnesses in Hebrews 11” parla de tot això i, valent-se dels refinaments lingüístics d’alguns comentaristes jueus dels segles XII i XIII, connecta amb Lv 27, apèndix d’aquesta part del Pentateuc, i no estaria tan clar que Jeftè fes un vot irreflexiu; encara més, segons Lv 27, és admissible que Jeftè sabés que el seu vot consistia en dues parts, una alternativa a l’altra, segons les quals caldria distingir un vot de consagració d’un vot d’extermini. En veritat, no resulta creïble que Jeftè sacrificés la seva filla sense ni una paraula de desaprovació de Déu; en tot cas, aquest és un passatge bíblic de meditació apassionant, sovint manipulat tant per fidels com per incrèduls; l’Oratori de 1751 “Jeftè” de G.F.Händel n’és un exemple: la seva versió musical inclou l’aparició d’un àngel que evita el sacrifici de la filla de Jeftè semblantment al sacrifici d’Isaac fill d’Abraham, però també ha estat utilitzat com a argument antisemita per recordar a les generacions al llarg dels temps que “un pare jueu va oferir la seva filla en holocaust”.

La història musicada de la filla de Jeftè

El passatge bíblic que narra la trista història de la filla de Jeftè, jutge d'Israel (Jt 11,30 – 11,40) ha estat font d'inspiració per a literats, pintors i músics, un d'ells Giacomo Carissimi (Marini, 1605 – Roma, 1674); hereu de la cultura musical renaixentista italiana, mestre d'Alessandro Scarlatti (Palerm, 1660 – Nàpols, 1725), a la vegada mestre de Jan Dismas Zelenka (Lunovice, 1679 – Dresden, 1745), va escriure una obra petita però d'una gran motivació dramàtica: l'Oratori de Jeftè, l'any 1649. Carissimi, tot i no ser un compositor massa conegut, és considerat un dels mestres italians més importants del segle XVII, principalment pel que fa a la composició de motets, oratoris i cantates. Va ser organista a les catedrals de Tívoli i Assís i a l'església de Sant Apolinar de Roma, i va ser el representant més il·lustre i fins i tot el creador a Itàlia de l'oratori en llatí i de la cantata profana amb alternança de recitatius i àries. Dissortadament, la seva producció religiosa es va perdre en una gran part un segle després de mort, durant el saqueig de Roma per les tropes de Napoleó; se'n conserven, però, setze oratoris com ara *El sacrifici d'Isaac*, *Jeftè*, *Baltasar*, *Jonàs*, *Història de l'abundància*, *Judici salomònic*, *El diluvi universal*, *Job*, etc. A través dels seus eminents i nombrosos deixebles, la seva influència sobre la posteritat va ser notable. Entre d'altres novetats, li devem la introducció de "l'historicus" com a narrador dels recitats oratorials i de les combinacions equilibrades de cors amb veus solistes, que més tard es perdrien.

L'oratori de Jeftè dura uns 20 minuts aproximadament i hi podem escoltar tres parts ben diferenciades. En la primera, l'historicus intervé per presentar-nos Jeftè que fa la irresponsable prometença, i tot seguit, l'historicus i el cor se succeeixen per explicar la batalla d'Israel contra els ammonites i com aquests són derrotats; cal notar l'efecte que produeix el cor tot cantant els versos "*Fugite, cedite, impii, corruite et in furore gladii dissipamini*" que contrasta amb la tristor de "*Et ululantes filii Ammon, facti sunt coram filiis Israel humiliati*". Segueix el cant de victòria de la filla de Jeftè acompanyada pel cor, quan surt a rebre el seu pare després de la batalla, tot convertint-se, sense saber-ho, en víctima del sacrifici promès. En la segona part, l'historicus ens explica que Jeftè va veure la seva filla sortir de casa seva per rebre'l, i ens introdueix al diàleg entre pare i filla, en el qual ell li explica la seva prometença irresponsable i ella accepta el seu destí, sols demanant que li siguin concedits dos mesos per anar a les muntanyes a lamentar-se que haurà de deixar el món essent verge i sense descendència; la seva petició li és concedida. La tercera part va dedicada íntegrament a la lamentació de la filla de Jeftè a les muntanyes; aquest fragment de l'obra és l'únic que per la seva durada i estructura pot comparar-se a una ària d'òpera. Un eco de soprano respon al lament de la solista quan interpel·la les muntanyes perquè plorin amb ella. El resultat és d'una gran bellesa artística. Finalment, el cor fa una crida per plorar la desgràcia de la noia.

Alguns musicòlegs consideren que Jeftè és la primera obra de la història de la música en què apareix l'acord de segon grau de l'escala menor, invertit amb la sexta rebaixada mig to; en aquella època deuria sonar ben estrany; es tracta d'una genialitat de Carissimi, que buscava mantenir l'atenció de l'oient amb una tensió inaudita entre la funció de subdominant i la dominant. Efectivament, la sexta menor constituïda entre el baix i la sexta de l'acord ens situa al límit de la tonalitat cromàtica en el sistema de quintes. Els més maliciosos asseguren que Carissimi ja sabia que la tensió dominant-tònica difícilment podia donar sorpreses, i que el públic començava a estar una mica cansat del gènere oratorial sobre temes "de missa" i a més cantats en llatí que molts ja no entenien, de manera que va introduir un element revolucionari al llenguatge musical que ajudés a mantenir despert el respectable. L'invent va causar sensació entre els compositors d'aquell temps i sobretot a Nàpols, on l'acord de sexta rebaixada s'arribà a utilitzar àmpliament; per això, de la primera inversió de l'acord perfecte major sobre el segon grau rebaixat se'n diu "sexta napolitana".

Jephthe Oratorium

Giacomo Carissimi (1605-1674)

I. Historicus (contraltus). * Id 11: 28-30a

Cum vocasset in proelium filios Israel rex filiorum Ammon et verbis Jephthe acquiescere noluisse, factus est super Jephthe Spiritus Domini et progressus ad filios Ammon votum vovit Domini dicens:

II. Jephthe (tenor). Id 11: 30b-31

“Si tradiderit Dominus filios Ammon in manus meas, quicumque primus de domo mea occurrerit mihi, offeram illum Domino in holocaustum.”

III. Historicus (chorus). * Id 11: 32

Transivit ergo Jephthe ad filios Ammon, ut in spiritu forti et virtute Domini pugnaret contra eos.

IV. Historicus (chorus S2, S3)

Et clangebant tubae et personabant tympana et proelium commissum est adversus Ammon.

V. Historicus (bassus)

Fugite, fugite, cedite, cedite impii, perite gentes, occumbite in gladio. Dominus exercitum in proelium surrexit et pugnat contra vos.

VI. Chorus

Fugite, fugite, cedite, cedite impii, corruite, et in furore gladii dissipamini.

VII. Historicus (superanus 2). *Id 11: 33b

Et percussit Jephthe viginti civitates Ammon plaga magna nimis.

VIII. Historicus (chorus S2, S3, A). Id 11: 33c

Et ululantes filii Ammon, facti sunt coram filiis Israel humiliati.

IX. Historicus (bassus). Id 11: 34a

Cum autem victor Jephthe in domum suam reverteretur, occurrens ei unigenita filia sua cum tympanis et choris praecinebat:

X. Filia (superanus 1)

“Incipite in tympanis, et psallite in cymbalis.

XI. Chorus (S2, S3)

Hymnum cantemus Domino, et modulemur canticum. Laudemus regem coelitem. Laudemus belli principem, qui filiorum Israel victorem ducem reddidit.”
Hymnum cantemus Domino, et modulemur canticum, qui dedit nobis gloriam et Israel victoriam.

XII. Filia (superanus 1)

Cantate mecum Domino, cantate omnes populi, laudate belli principem, qui dedit nobis gloriam et Israel victoriam.

XIII. Chorus

Cantemus omnes Domino, laudemus belli principem, qui dedit nobis gloriam et Israel victoriam.

Oratori de Jeftè

Giacomo Carissimi (1605-1674)

I. Historiador (contralt). * Jt 11: 28-30a

Quan el rei dels ammonites féu la guerra contra els fills d'Israel per no haver escoltat el missatge de Jeftè, l'Esperit del Senyor s'apoderà de Jeftè, se n'anà cap els ammonites i féu un vot al Senyor en aquests termes:

II. Jeftè (tenor). Jt 11: 30b-31

“Si de veritat, Senyor, poseu a les meves mans els ammonites, llavors, qui primer surti de la porta de casa meua per rebre'm l'oferiré al Senyor en sacrifici”.

III. Historiador (cor). *Jt 11: 32

Llavors Jeftè atacà els ammonites, amb l'esperit, força i valor del Senyor per lluitar contra ells.

IV. Historiador (cor S2, S3)

I sonaren les trompetes i ressonaren els tambors i començà la batalla contra Ammon.

V. Historiador (baix)

Fugiu, fugiu, retireu-vos, retireu-vos impius; moriu estrangers, caieu davant l'espasa. El Déu dels exèrcits s'ha alçat en guerra contra vosaltres.

VI. Cor

Fugiu, fugiu, retireu-vos, retireu-vos impius, esfondreu-vos, i disperseu-vos davant la fúria de les espases.

VII. Historiador (soprano 2). *Jt 11: 33b

I Jeftè atacà vint pobles d'Ammon causant una gran matança.

VIII. Historiador (cor S2, S3, A). Jt 11: 33c

I els ammonites cridaven, humiliats davant els fills d'Israel.

IX. Historiador (baix). Jt 11: 34a

Quan Jeftè tornà victoriós a casa seva, però, la seva filla única sortí a rebre'l entre danses i tambors:

X. Filla (soprano 1)

“Toqueu els tambors, que sonin els címbals.

XI. Cor (S2, S3)

Cantem un himne al Senyor, entonem-li càntics. Lloem el rei del cel. Lloem el príncep de la guerra, que ha conduït els fills d'Israel a la victòria”. Cantem un himne al Senyor, i entonem-li càntics, Ell ens ha dat la glòria i a Israel la victòria.

XII. Filla (soprano 1)

Canteu amb mi al Senyor, canteu-li tots els pobles! lloem el príncep de la guerra, Ell ens ha dat la glòria i a Israel la victòria.

XIII. Cor

Cantem tots al Senyor, lloem el príncep de la guerra, Ell ens ha dat la glòria i a Israel la victòria.

XIV. Historicus (contraltus). Id 11: 35a

Cum vidisset Jephthe (qui votum Domino voverat)
filiam suam venientem in occursum,
in dolore et lachrimis scidit vestimenta sua et ait:

XV. Jephthe (tenor). *Id 11: 35b

“Heu, heu mihi, filia mea, heu! decepisti me,
filia unigenita, et tu pariter, heu filia mea, decepta es.”

XVI. Filia (superanus)

“Cur ergo te pater, decipi,
et cur ergo ego filia tua unigenita decepta sum?”

XVII. Jephthe (tenor). *Id 11: 35c

“Aperui os meum ad Dominum ut
quicumque primus de domo mea occurrerit mihi,
offeram illum Domino in holocaustum. Heu mihi!
Filia mea, heu! decepisti me, filia unigenita,
et tu pariter, heu filia mea, decepta es.”

XVIII. Filia (superanus). *Id 11: 36-37 a

“Pater mi, si vovisti votum Domino,
reversus victor ab hostibus,
ecce ego filia tua unigenita,
offer me in holocaustum, victoriae tuae,
hoc solum pater mi praesta
filiae tuae unigenitae antequam moriar.”

XIX. Jephthe (tenor)

“Quid poterit
animam tuam, quid poterit te, moritura filia, consolari?”

XX. Filia (superanus). Id 11: 37b

“Dimitte me, ut duobus mensibus circumeam montes,
et cum sodalibus meis plangam virginitatem meam.”

XXI. Jephthe (tenor). *Id 11: 38a

“Vade, filia mia unigenita, et plange virginitatem tuam.”

XXII. Historicus (chorus S2, S3, A, B). *Id 11: 38b

Abiit ergo in montes filia Jephthe,
et plorabat cum sodalibus virginitatem suam, dicens:

XXIII. Filia et Echo (superani)

“Plorate, plorate colles, dolete montes,
et in afflictione cordis mei ululate! Ululate!
Ecce moriar virgo et non potero morte mea
meis filiis consolari, ingemiscite silvae,
fontes et flumina, in interitu virginis lachrymate! Lachrymate!
Heu me dolentem in laetitia populi,
in victoria Israel et gloria patris mei,
ego, sine filiis virgo, ego filia unigenita moriar et non vivam.
Exhorrescite rupes, obstupescite colles, valles et cavernae/
in sonitu horribili resonare! Resonate!
Plorate filii Israel, plorate virginitatem meam,
et Jephthe filiam unigenitam in carmine dolore lamentamini.”

XXIV. Chorus

Plorate filii Israel, plorate omnes virgines,
et filiam Jephthe unigenitam in carmine doloris lamentamini.

XIV. Historiador (contralt). Jt 11: 35a

Quan Jèftè (que havia fet un jurament al Senyor) va veure
la seva filla que venia a rebre'l,
angoixat i entre llàgrimes s'esquinçà el vestit tot cridant:

XV. Jèftè (tenor). *Jt 11: 35b

“Ai, ai de mi! filla meva, ai! m'has ben arruïnat,
filla unigènita, i tu, ai filla meva, també t'has arruïnat.”

XVI. Filla (soprano)

“I com és, pare, que t'he arruïnat
i jo, la teva unigènita m'he arruïnat?”

XVII. Jèftè (tenor). *Id 11: 35c

“Vaig obrir la meva boca al Senyor i li digué que
qui sortís primer de la porta de casa meva, per rebre'm,
jo l'oferiria al Senyor en complet sacrifici. Ai de mi!
Ai, filla meva! tu m'has arruïnat, filla unigènita,
i també t'has arruïnat tu, ai filla meva.”

XVIII. Filla (soprano). *Jt 11: 36-37 a

“Pare meu, si tu has fet un jurament al Senyor,
i tornes victoriós dels teus enemics,
mira, jo, la teva filla unigènita,
m'ofereixo com a sacrifici per la teva victòria,
però, concedeix, pare, un sol desig
a la teva filla unigènita abans de morir.”

XIX. Jèftè (tenor)

“Però què puc fer,
filla dissortada, què puc fer-te per consolar la teva ànima?”

XX. Filla (soprano). Jt 11: 37b

“Deixa'm vagarejar dos mesos per les muntanyes,
perquè plori la meva virginitat amb les meves amigues.”

XXI. Jèftè (tenor). *Jt 11: 38a

“Vés-hi, filla meva unigènita, i plora la teva virginitat.”

XXII. Historiador (cor S2, S3, A, B). *Jt 11: 38b

Llavors, la filla de Jèftè se n'anà a les muntanyes,
i plorava la seva virginitat amb les seves amigues, tot dient:

XXIII. Filla i Eco (sopranos)

“Ploreu, ploreu turons, muntanyes feu dol,
i crideu amb les penes del meu cor! Crideu!
Vegeu, moriré verge i en la meva mort no podré
trobar el consol dels meus fills; que ho lamentin els boscos,
les fonts i els rius, ploreu la mort d'una verge! Ploreu!
Pobra de mi! Patint enmig de l'alegria del poble,
enmig de la victòria d'Israel i de la glòria del meu pare,
jo, verge sense fills, no puc viure; filla unigènita, he de morir.
Tremoleu roques, turons resteu esbalaïts, valls i fondàries
ressoneu amb veus horribles! Ressoneu!
Ploreu fills d'Israel, ploreu la meva virginitat,
i lamenteu-vos amb cançons de tristor per la filla única de Jèftè.”

XXIV. Cor

Ploreu fills d'Israel, ploreu totes les verges,
i lamenteu-vos amb cançons de tristor per la filla única de Jèftè.